

LAUDÁCIÓ (S.V.P.)

Elnök Úr!

Tisztelt Akadémia!

Hogy Varga Pált jelentékeny tudósi pályára képesítik adottságai, az hamar kiderült (már egyetemi évei alatt), de hogy éppen a XIX. századdal foglalkozó irodalomtörténész lesz, az jóval később. Előbb a nyelvtörténet, aztán a verstan, később a finnugrisztika területén tett kezdő lépéseket (még hozzá – szokása szerint – hétmérföldes csizmával), aztán meg éveken keresztül gyakorló gimnáziumi tanár lett. Mindennek utóbb – hála Istennek – kevés kárát látta, sőt. Tanári és tudósi presztízse csak nyert azáltal, hogy nyelvészetben és filozófiában, történelemben és pedagógiában is versenyképes maradt.

Egyébként sokónk közt, akik Debrecenben élünk és dolgozunk, talán ő az igazi debreceni. Nemcsak azért, mert ott született, s a híres református kollégiumban érettségizett, hanem mert Debrecen múltjával is foglalkozott, például remekbe szabott kis útikönyv, városismertető formájában. A Kossuth Egyetemen szerzett magyar-orsz- finnugor szakos diplomát. A gimnáziumi tanárkodás után az hozott igazi fordulatot, hogy 83-ban az MTA ösztöndíjasa lett Németh G. Béla témavezetésével. 86-ra meg is született a disszertáció: *Világkép és többszólamúság – Az ember tragédiája kompozíciójáról*. (Utóbb megjelent az Irodalomtörténeti Füzetek sorozatban.)

86-tól a debreceni egyetem XIX. századi tanszékére került (Nagy Miklós és csekélységem társaságába). Mint közvetlen munkatársa, utóbb felettese, nyugodtan merem kijelenteni: roppant lelkiismeretes, igényes oktató, aki a legapróbb, legunalmasabb tanári feladattól sem sajnálja az időt. 1989-től Jyvaszkylaben lektor (hírek szerint ott is páratlan lendülettel és sokoldalúsággal). 92-ben védi meg kandidátusi értekezését: *A gondviselэшittől a vitalizmusig (A magyar líra vilásképi tendenciái a 19. század második felében)*.

Tudományos munkáit invenciózusság, széleskörű adatfeltárás, a nemzetközi szakirodalomban való tájékozódás jellemzi. 1995-ben Komjáthy Jenő összes költeményeinek kritikai igényű kiadásáért elnyerte az Oltványi Ambrus díjat. 1997 óta szerkeszti a debreceni Csokonai Könyvtár FORRÁSOK című kiadványsorozatát Imre Mihállyal és Debreczeni Attilával. A 90-es évek elejétől számtalan hazai és külföldi konferencia előadója, szervezője. 1992-től Dávidházi Péterrel és Szajbély Mihállyal szervezi a Vetésforgó nevű XIX. századi irodalomtörténeti vándorgyűlést, amely nemcsak befutott tudósok fóruma, hanem graduális és posztgraduális hallgatók, valamint fiatal kutatók kapcsolattartására is lehetőséget nyújt.

Egy évig a bécsi, egy félévig a berlini egyetem vendégprofesszora, 2003-tól a *Debreceni Disputa* című nagysikerű kulturális-közéleti folyóirat főszerkesztője, több kitüntetés birtokosa. A tudományos közéletben doktori, kandidátusi és PhD viták résztvevője (finn és német nyelven is). Csak néhányat említve feladatai közül az elmúlt évekből: az OTKA Társadalomtudományi Kollégiumának, a Bolyai János Kutatói ösztöndíj szakértői

kollégiumának, az MTA Irodalomtudományi Bizottságának, a MAB szakbizottságának, egy időben az MTA közgyűlésének választott tagja stb.

2004-ben védte meg akadémiai doktori értekezését. *A nemzeti irodalom hagyományközösségi paradigmája* címmel. 2005-ben nevezték ki egyetemi tanárnak. Részt vesz az MTA Irodalomtudományi Intézetének keretében készülő Arany János Kritikai Kiadás munkálataiban. 2009-től a debreceni bölcsészkar Doktori és Habilitációs Bizottságának elnöke. Számos szócikket írt hazai és külföldi lexikonokban, egyetemi jegyzetet közösen Nagy Miklóssal és Imre Lászlóval, sajtó alá rendezte Vajda, Reviczky műveit, Arany János válogatott kritikáit és tanulmányait stb.

Egyedítő jegye az, hogy a tudományt különböző területeken megújító műveket alkotott: nemcsak a líratörténetben, hanem a kritika és kultúratörténetben is, sőt az eszmetörténetben (monográfiában dolgozta fel Herder és Kölcsey kapcsolatát). Kiemelendő tudósi csereképessége is: négy nyelven olvas, három nyelven előadás- és vitaképes.

Bejegyzésül: hadd szabaduljak meg a felsorolásoktól, a számoktól, hány könyv, hány cikk, hány citátum, hány idegen nyelvű stb., hisz aki tudománnyal valaha is foglalkozott, kezdettől tudta és tudja, hogy ezen a területen négy cikk nem mindig kétszer több mint kettő, sőt olykor öt monográfia kevesebb az egynél.

Elnök Úr! Tisztelt Akadémia!

Hadd beszéljek a lényegről, vagy legalábbis arról, amiről nemigen szoktunk beszélni. Talán természettudósi pálya esetén evidensebb szokott lenni, hogy mikképpen függenek össze hipotézisek, témák, hogyan épülnek egymásra eredmények, mi adja ezek összefüggését, sőt egységét, hogy a növésterv ismeretében hogyan ismerhető fel benne az eleve adott és vállalt, a tervezett és a spontán aránya, szándék és elhivatottság. S. Varga Pál esetében is egyértelmű, hogy tudása, sőt módszertana és értékrendje is mélyen gyökerezik a hagyományban, új irányzatokkal nem szenzáció és jól értesültség kedvéért ismerkedik meg, hanem hogy nagy dilemmák dolgában tegye őket mérlegre, s hívja segítségül. Így aztán három évtized alatt minden nélkülözhetetlen metodikának és vívmánynak birtokába jutott.

Varga Pál a kezdetektől tudni látszik azt, (talán közös mesterünktől, Barta Jánostól), hogy a nemzeti kultúra folytonosságot alkotó kristályformák rendszere. Így aztán akár Kölcseyről beszél, akár Horváth Jánosról, akár Aranyról, mintha minden új felelet valamely régi kérdésére adna választ. Azaz: mintha régen megtalált dolgot keresne, hogy igazán közkinccsé tegye. Mintha folyton új és új bizonyítékot akarna produkálni valamely régen meglelt igazsághoz. Egy kicsit ahhoz hasonlatosan, ahogy Pascal szép Jézus mondásából tudnivaló: nem keresnétek, ha már régen meg nem találtatok volna. S. Varga Pál is a bizonyosság birtokában keres és talál, midőn kutatói szenvedélye új és új témákra ösztönzi.